

بررسی مشکلات رفتاری نوجوانان

A Survey Study on Behavioral Problems in Adolescence

جعفر انیسی^ک، M.Sc.، سیدحسین سلیمی*، Ph.D.

سیدمحمود میرزمانی*، Ph.D.، فاطمه رئیسی*، M.Sc.

مژگان نیکنام*، M.Sc.

Anisi J^ک, M.Sc.; Salimi H, Ph.D.; Mirzamani
M, Ph.D.; Reisi F, M.Sc.; Niknam m, M.Sc.

Abstract

Introduction: Adolescence is concerned as a developmental and crucial process. The majority of adolescents are experienced less or more some difficulties in emotional, behavioral, and social domains. The present study is focused on the girl adolescents' behavioral problems.

Methods: The sample included 1879 girls with a range age of 11-21 years. Participants were randomly selected from 10 provinces in Iran. The instruments comprised of a teacher-made questionnaire concerns the behavioral problems of adolescents related to their parents, education, peers, and social domains. In addition, the Eysenk personality questionnaire is conducted in the study.

Results: The results revealed that the main behavioral problem domains are as follows: peers, personal, education, social and parental.

Discussion: The behavioral problems among adolescence girls are decreased by training them.

Key words: Behavioral problems, adolescents, Eysenk personality questionnaire

چکیده

مقدمه: از آنجا که دوره نوجوانی با تحولات فراوانی در زمینه‌های زیست‌شناختی، روانشناختی و اجتماعی همراه می‌باشد و هر یک از این تغییرات می‌تواند یک عامل بحران‌زا برای نوجوان محسوب گردد و در مواردی موجب بروز مشکلات رفتاری برای آنها شود، بررسی و تفحص پیرامون این تحولات و مشکلات حائز اهمیت بسیاری می‌باشد، بر این اساس هدف از انجام پژوهش حاضر تعیین میزان مشکلات دختران نوجوان در رابطه با والدین، امور تحصیلی، همسالان، مسائل شخصی، و اجتماعی می‌باشد.

روش: ۱۸۷۹ دختر نوجوان ۱۱-۲۱ ساله که از ۱۰ استان کشور با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شده بودند، در پژوهش شرکت کردند. ابزارهای استفاده شده شامل پرسشنامه محقق ساخته و پرسشنامه شخصیتی نوجوانان آیزنک بود. داده‌های بدست آمده با آزمون تحلیل واریانس یکطرفه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

نتایج: یافته‌های حاصل از پژوهش نشان داد که مسایل و مشکلات دختران به ترتیب عبارت هستند از مشکلات با همسالان، مشکلات شخصی، مشکلات تحصیلی، مشکلات اجتماعی، و مشکلات والدینی. همچنین رابطه معنادار میان مشکلات دختران با سن و تحصیلات والدین، مشاهده شد.

نتیجه گیری: با توجه به اهمیت آشنایی دختران نوجوان با مسایل و مشکلات دوره نوجوانی و همچنین نحوه مقابله با مسائل و مشکلاتشان، ضرورت دارد برنامه‌ریزی‌های بهداشت روانی متناسب با مسائل و مشکلات دختران و شرایط سنی و تحصیلی آنها تدوین شود.

واژه‌های کلیدی: مشکلات رفتاری، نوجوانان دختر، مشکلات روانشناختی، مشکلات اجتماعی، مشکلات تحصیلی.

✉ **Correspondence address:** Behavioral Sciences Research Center, Baqiyatallah (a.s.) University of Medical Sciences, Tehran, I.R. IRAN.

E-mail: anisi35@yahoo.com

ک نویسنده مسئول: مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌اله (عج)، تهران - ایران

* مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌اله (عج)

مقدمه

ولیکن نسبت به پسران مشکلات خودشان را بیشتر گزارش می‌کنند در حالیکه پسران مشکلات رفتاری بیشتری دارند. دختران در مقایسه با پسران کمتر از والدین خود مستقل می‌شوند [۴].

در رابطه با مشکلات با همسالان می‌توان گفت که نیاز به پذیرش توسط همسالان در دوره نوجوانی ایجاد می‌شود که این نیاز در دختران نسبت به پسران شدت بیشتری دارد. نتایج پژوهش‌ها نشان داده‌اند که نوجوانانی که از گروه همسالان بریده‌اند و یا با همسالان خود در تعارض هستند، مشکلات رفتاری دارند به عبارت دیگر میان طردشدگی توسط همسالان و مشکلات رفتاری همبستگی بالایی گزارش شده است [۵].

مشکلات شخصی نیز سبب بروز مشکلات رفتاری برای دختران نوجوان می‌شود. مشکلات شخصی معمولاً در مواجهه با شرایط جدید دوره بلوغ و بحران هویت‌یابی رخ می‌دهد. به بیان دیگر ناتوانی نوجوان در سازگاری با شرایط جدید منجر به پیدایش مشکلات رفتاری می‌گردد. نتایج پژوهش‌های انجام شده نشان داده است که پسران بیشتر مشکلات رفتاری خود را به صورت رفتارهای برونی نظیر رفتارهای پرخاشگرانه، عدم اطاعت و رفتارهای ناپسند جامعه ظاهر می‌سازند، در حالیکه دختران مشکلات خود را بصورت رفتارهای درونی به شکل گوشه‌گیری، علائم بدنی، افسردگی و اضطراب نشان می‌دهند [۶]. همچنین برخی پژوهش‌ها نشان دادند که مشکلات عاطفی و روانی نوجوانان با افزایش سن بیشتر می‌شود [۷].

عوامل بسیاری در موفقیت و مشکلات تحصیلی نوجوانان سهم دارند که برخی از آنها شناختی هستند مانند هوش، توانایی و یادگیری‌های قبلی و برخی نظیر محیط خانوادگی، جایگاه اجتماعی - اقتصادی و راه‌های مقابله با تنیدگی استقلال نسبی از والدین، گرایش به همسالان، هویت‌یابی اجتماعی و جنسی، برنامه‌ریزی جهت ورود به دانشگاه و انتخاب شغل از جمله عوامل تنیدگی‌زایی به حساب می‌آیند که این عوامل همراه با خواسته‌های آموزشی در محیط مدرسه و انتظارات والدین از نوجوانان بر عملکرد تحصیلی

تقریباً تمامی متخصصین روانشناسی و علوم تربیتی بر این باورند که دوره نوجوانی حساس‌ترین، بحرانی‌ترین و مهم‌ترین دوره رشد هر انسان می‌باشد، در این دوره فرد به بلوغ می‌رسد، در پی کشف هویت خود است، بدنبال استقلال و جدایی از وابستگی‌های دوره کودکی است، به همین دلایل در این دوره نوجوانان دارای وضعیت روانی با ثباتی نیستند و در این دوره هست که معمولاً بیشترین مشکلات رفتاری برای نوجوانان بوجود می‌آید.

در نظریه کولمن^۱، هر یک از مشکلات نوجوانان در یک سن به تقویمی خاص به نقطه اوج تنش خود می‌رسد که با توجه به تفاوت‌های جنسیتی تغییرپذیر است، و هر زمان که سن اوج تنش برای چند مسئله یا مشکل همزمان شود، سازگاری نوجوان دچار مشکل می‌شود، و در چنین وضعیتی است که مشکلات رفتاری برای آنان بیشتر نمایان می‌شود. اریکسون^۲، دوره نوجوانی را دوره هویت‌یابی در مقابل بی‌هویتی می‌داند، و با توجه به اینکه هویت‌یابی وحدتی است که بین سه سیستم زیستی، اجتماعی و روانی بوجود می‌آید، در صورتیکه چنین وحدتی حاصل نشود نوجوانان دچار آشفتگی در روابط و رفتار می‌گردند.

هالینگ و همکارانش در مطالعه خود بر روی نوجوانان آلمانی گزارش نمودند که ۱۱/۹ درصد از نوجوانان به علت مشکلات رفتاری نیاز به خدمات بهداشت روان دارند [۱]. فرانک و همکارانش در پژوهش خود مشاهده کردند که اختلال رفتاری در پسران بیشتر از دختران دیده می‌شود [۲]. در گزارش سازمان بهداشت جهانی آمده است که بین ۱۰ تا ۲۰ درصد از نوجوانان کشورهای اروپایی یک یا چند مورد اختلال رفتاری دارند [۳].

نتایج پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد که دختران در نوجوانی در معرض محدودیت‌های سنگین ناشی از نقش جنسی قرار می‌گیرند. اگر چه دختران در مقایسه با پسران حمایت بیشتری را از جانب همسالان خود دریافت می‌کنند،

¹ - Colman

² - EriAson

آنها تأثیر منفی دارد [۸].

نگرش پسران دارای مشکلات رفتاری در مقایسه با دختران دارای مشکلات رفتاری نسبت به خانواده‌هایشان منفی‌تر است [۵].

منظور از مشکلات رفتاری در اینجا عبارت است از مشکلاتی که نوجوانان معمولاً در مواجهه با مؤلفه‌های همسالان، والدین، وظایف تحصیلی، مسائل اجتماعی و شخصی با آن روبرو می‌شوند. بنابراین مشکلات رفتاری اختلالات رفتاری نیست بلکه آن مشکلات است که نوجوان در مواجهه با آن نیازمند حمایت و راهنمایی است. با توجه به آنچه ذکر شد، مقاله حاضر با هدف تعیین مشکلات رفتاری نوجوانان دختر در رابطه با مؤلفه‌های والدینی، همسالان، تحصیلی، فردی و اجتماعی تهیه شده است.

روش

نمونه‌های این پژوهش را ۱۸۷۹ دختر نوجوان ۲۱-۱۱ ساله ساکن در ۱۰ استان کشور تشکیل دادند. استانهای مورد مطالعه عبارت بودند از: تهران، قم، خوزستان، گلستان، کرمانشاه، کرمان، فارس، خراسان، مرکزی، و سیستان و بلوچستان. نمونه‌گیری بصورت خوشه‌ای انجام شد. ابزارهای استفاده شده در این پژوهش شامل پرسشنامه محقق ساخته ۶۷ سئوالی جهت سنجش مشکلات رفتاری دختران بود. پرسشنامه مذکور ۵ محور اصلی (مشکلات در رابطه با والدین، همسالان، اجتماع، تحصیل و شخصی) را در بر داشت. برای تهیه این پرسشنامه از پژوهش‌ها و منابع علمی مرتبط با مشکلات رفتاری نوجوانان استفاده شد. روایی محتوا^۱ و اعتبار^۲ آن نیز مورد بررسی قرار گرفت. پرسشنامه براساس روش لیکرت به صورت ۵ درجه‌ای تهیه شد، که عدد ۱ نشان کمترین مشکل و عدد ۵ نشان بیشترین مشکل می‌باشد. همچنین از پرسشنامه شخصیتی آیزنک جهت سنج ویژگیهای شخصیتی آزمودنی‌ها استفاده شد. پرسشنامه آیزنک^۳ از جمله آزمون‌های معتبری است که در بسیاری از کشورهای جهان از جمله ایران ترجمه و

مشکلات اجتماعی به موانع بوجود آمده در فرایند انطباق و سازگاری نوجوانان با جامعه اشاره دارد. نوجوانان علاوه بر رشد جسمی و شناختی نیازمند هستند که از نظر اجتماعی نیز رشد کنند. روابط اجتماعی با همسالان و ادراک از خود عواملی هستند که در رشد اجتماعی نوجوانان نقش مهمی دارند، پژوهش‌هایی که درباره‌ی روابط اجتماعی با همسالان انجام شد، نشان می‌دهد که روابط ضعیف با گروه همسن با الگوی عمومی منفی ادراک از خود همراه است [۹].

نحوه‌ی ارتباط نوجوان با پدر، مادر، خواهران و برادران و همچنین نوع الگوهای تربیتی والدین در بروز مشکلات رفتاری دختران مؤثر هستند. تحقیقات اخیر نشان داده است که تماس با پدر در سالهای اولیه زندگی، در روابط آینده‌ی پسران با همسالان تأثیر فراوانی دارد و تأثیر غیبت و یا فقدان پدر در پسران بیشتر از دخترها می‌باشد. پسرانی که در خانواده‌های بدون حضور و سرپرستی پدر پرورش می‌یابند، در مقایسه با همسالان خود که در خانواده‌هایی که پدران حضور دارند به فعالیت‌های پسرانه کمتر علاقه نشان می‌دهند و حالات مردانگی کمتری ابراز می‌کنند، و در عملکرد تحصیلی ناموفق‌ترند. از سوی دیگر دخترانی که از پدر دور هستند از لحاظ خصوصیات شخصیتی و رفتاری با دخترانی که در کنار پدر و مادر، زندگی می‌کنند چندان تفاوتی ندارند. یکی از ویژگیهای بارز نوجوانی میل به استقلال است که اغلب در ارتباط با والدین به شکل تعارض جلوه‌گر می‌شود، نوجوان از والدین خود انتقاد می‌کند و محبت آنها را لوس بازی می‌داند، بیشتر تمایل دارد به والدینش از دید دوستان و همسالان نگاه کند که در نتیجه ممکن است برای آنها مشکلاتی را بوجود آورد [۱۰]. نوجوانانی که والدینی دارند که ارتباط مثبت با آنها برقرار می‌کنند، کمتر دچار مشکلات رفتاری می‌شوند [۱۱].

میان نگرش نوجوانان نسبت به خانواده با مشکلات رفتاری رابطه معکوس وجود دارد، به عبارت دیگر نگرش نوجوانان دارای اختلال رفتاری نسبت به خانواده منفی‌تر می‌باشد و

¹ - Content Validity

² - Reliability

³ - Ayzenk

مشکلات اجتماعی و مشکلات والدینی. به عبارت دیگر بیشترین مشکلات در ارتباط با همسالان و کمترین مشکلات در ارتباط با والدین می‌باشد (جدول ۲).

جدول ۲. میانگین و انحراف استاندارد مشکلات رفتاری دختران

انحراف استاندارد SD	میانگین M	شاخص آماری ← مشکلات ↓
۰/۴۳	۲/۴۶	همسالان
۰/۴۵	۲/۴۵	شخصی
۰/۴۶	۲/۲۷	تحصیلی
۰/۶۶	۲/۱۹	اجتماعی
۰/۶۰	۲/۰۹	والدینی

در رابطه با مشکلات دختران و وضعیت تحصیلی آنها نتایج نشان داد که مشکلات والدینی، تحصیلی و اجتماعی در مقطع تحصیلی دیپلم و پیش دانشگاهی بیشتر از دیگر مقاطع تحصیلی است و مشکلات همسالان و شخصی بیشتر در مقطع تحصیلی راهنمایی مشاهده می‌شود (جدول ۳). در رابطه با مشکلات دختران و وضعیت سنی آنها نتایج نشان داد که مشکلات والدین، تحصیلی و اجتماعی در گروه سنی ۱۸-۲۱ و مشکلات همسالان در گروه سنی ۱۴-۱۸ مشاهده شد (جدول ۴). میانگین و انحراف معیار سن والدین به ترتیب برای پدر ۴۰/۶۸ و ۴/۳۸ سال و برای مادر ۳۶/۵ و ۴/۳ سال بود و در رابطه با وضعیت تحصیلی پدر و مادر و مشکلات دختران نتایج نشان داد که مشکلات والدینی، تحصیلی، اجتماعی، و شخصی دختران، بیشتر در پدران و مادران با مقطع تحصیلی ابتدایی، و مشکلات با همسالان بیشتر در در پدران و مادران با مقاطع تحصیلی دبیرستان و لیسانس و بالاتر مشاهده شد (جدول ۵ و ۶).

نتایج به دست آمده درخصوص مشکلات دختران و ویژگیهای شخصیتی آنان بیانگر آن است که به هر اندازه گرایش دختران به رفتارهای برونگرایی زیاد می‌شود مشکلات رفتاری آنها در تمامی سطوح (والدینی، تحصیلی، همسالان، اجتماعی و شخصی) نیز کمتر مشاهده می‌شود (جدول ۷ و ۸)

اعتباریابی شده است. پرسشنامه آیزنک برخی از ویژگیهای شخصیتی نوجوانان را شامل روان پریشی، روان رنجوری، و برونگرایی را مورد سنجش قرار می‌دهد. و در نهایت داده‌های بدست آمده با آزمون تحلیل واریانس یکطرفه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

نتایج

نتایج بدست آمده بیانگر آن است که حدود ۲۲ درصد از دختران در گروه سنی (۱۰-۱۳) سال و در حدود ۶۰ درصد در گروه سنی (۱۴-۱۷) سال و حدود ۱۷ درصد در گروه سنی (۱۸-۲۱) سال قرار دارند. میانگین سنی دختران ۱۵/۳۷ سال و انحراف معیار ۲/۰۸ سال می‌باشد. اکثریت افراد در دامنه‌ی سنی (۱۴-۱۷) قرار دارند. دختران بر حسب تحصیلات به ترتیب در مقطع دبیرستان (۴۰/۶ درصد) راهنمایی (۳۲/۶ درصد) و دیپلم (۱۸/۹ درصد) قرار دارند. دانشجویان و دانش‌آموزان مقطع ابتدایی کمتر از دیگر مقاطع تحصیلی مشاهده می‌شوند (جدول ۱).

جدول ۱. توزیع نمونه مورد بررسی بر حسب گروههای تحصیلی و گروههای سنی

گروههای سنی ← گروههای تحصیلی ↓	۱۰-۱۳	۱۴-۱۷	۱۸-۲۱	جمع
ابتدایی	۵۸	۳	۱	۶۲
	۳/۱ درصد	۰/۲	۰/۱	۳/۳
راهنمایی	۳۳۹	۲۶۷	۵	۶۱۲
	۱۸ درصد	۱۴/۳	۰/۳	۳۲/۶
دبیرستان	۱۲	۷۷۶	۳۰	۸۱۸
	۰/۶ درصد	۴۱/۳	۱/۶	۴۳/۵
دیپلم و پیش‌دانشگاهی	۰	۹۹	۲۵۶	۳۵۵
	درصد	۵/۳	۱۳/۶	۱۸/۹
دانشجو	۰	۱	۳۱	۳۲
	درصد	۰/۱	۱/۶	۱/۷
جمع کل	۴۰۹	۱۱۴۷	۳۲۳	۱۸۷۹

مشکلات رفتاری دختران به ترتیب عبارتند از مشکلات با همسالان، مشکلات شخصی، مشکلات تحصیلی،

جدول ۳. مقایسه نمونه مورد بررسی بر حسب گروههای تحصیلی و مشکلات رفتاری

شخصی	اجتماعی	همسالان	تحصیلی	والدینی	مشکلات رفتاری	
					گروههای تحصیلی	
2/30	1/96	2/37	2/13	1/79	میانگین	ابتدایی
.42	.62	.40	.38	.46	انحراف معیار	
2/47	2/12	2/49	2/33	2/05	میانگین	راهنمایی
.48	.66	.45	.46	.61	انحراف معیار	
2/46	2/21	2/48	2/39	2/12	میانگین	دبیرستان
.46	.65	.44	.45	.60	انحراف معیار	
2/44	2/36	2/43	2/49	2/18	میانگین	دیپلم و پیش دانشگاهی
.44	.67	.39	.47	.63	انحراف معیار	
2/29	2/22	2/36	2/28	2/03	میانگین	دانشجو
.33	.69	.39	.49	.52	انحراف معیار	
P<0/014	P<0/000	P<0/031	P<0/000	P<0/000	سطح معناداری	
2/45	2/20	2/47	2/38	2/10	جمع کل	

جدول ۴. مقایسه نمونه مورد بررسی بر حسب گروههای سنی و مشکلات رفتاری

شخصی	اجتماعی	همسالان	تحصیلی	والدینی	مشکلات رفتاری	
					گروههای سنی	
2/43	2/03	2/47	2/27	1/96	میانگین	10-13
.47	.62	.46	.45	.56	انحراف معیار	
2/46	2/21	2/48	2/38	2/12	میانگین	14-17
.46	.65	.43	.46	.60	انحراف معیار	
2/46	2/39	2/43	2/50	2/18	میانگین	18-21
.45	.70	.39	.46	.65	انحراف معیار	
P<0/471	P<0/000	P<0/29	P<0/000	P<0/000	سطح معناداری	
2/45	2/20	2/47	2/38	2/10	جمع کل	

جدول شماره ۵ مقایسه نمونه مورد بررسی بر حسب گروههای تحصیلی پدر و مشکلات رفتاری دختران

شخصی	اجتماعی	همسالان	تحصیلی	والدینی	مشکلات رفتاری	
					گروههای تحصیلی	
2/56	2/47	2/47	2/48	2/21	میانگین	ابتدایی و راهنمایی
.45	.67	.44	.42	.61	انحراف معیار	
2/51	2/25	2/49	2/43	2/13	میانگین	دبیرستان و دیپلم
.49	.68	.43	.48	.61	انحراف معیار	
2/40	2/14	2/45	2/31	2/04	میانگین	دانشجو
.43	.64	.42	.46	.57	انحراف معیار	
2/41	2/10	2/46	2/35	2/06	میانگین	لیسانس و بالاتر
.45	.63	.43	.46	.62	انحراف معیار	
P<0/000	P<0/000	P<0/419	P<0/000	P<0/001	سطح معناداری	
2/45	2/20	2/47	2/38	2/10	جمع کل	

جدول ۶. مقایسه نمونه مورد بررسی بر حسب گروههای تحصیلی مادر و مشکلات رفتاری دختران

مشکلات رفتاری	والدینی	تحصیلی	همسالان	اجتماعی	شخصی	گروههای تحصیلی	
						میانگین	انحراف معیار
ابتدایی و راهنمایی	2/13	2/43	2/48	2/32	2/51	میانگین	2/13
	.61	.47	.43	.68	.47	انحراف معیار	.61
دبیرستان و دیپلم	2/06	2/34	2/45	2/09	2/40	میانگین	2/06
	.60	.45	.41	.63	.44	انحراف معیار	.60
دانشجو	2/02	2/27	2/44	1/99	2/32	میانگین	2/02
	.57	.48	.46	.58	.44	انحراف معیار	.57
لیسانس و بالاتر	2/13	2/35	2/54	2/08	2/44	میانگین	2/13
	.67	.47	.52	.69	.47	انحراف معیار	.67
سطح معناداری		P<0/095	P<0/000	P<0/124	P<0/000	P<0/000	P<0/000
جمع کل		2/10	2/38	2/47	2/20	2/45	2/10

جدول ۷. میانگین و انحراف معیار مشکلات رفتاری و گرایش به برونگرایی

مشکلات	بدون گرایش		طبیعی		گرایش زیاد	
	SD	M	SD	M	SD	M
والدینی	۰/۵۰	۲/۶۳	۰/۴۴	۲/۴۷	۰/۴۱	۲/۲۸
تحصیلی	۰/۶۷	۲/۳۴	۰/۶۶	۲/۲۲	۰/۶۳	۲/۰۲
همسالان	۰/۴۵	۲/۶۵	۰/۴۲	۲/۴۷	۰/۳۹	۲/۳۲
اجتماعی	۰/۴۸	۲/۴۹	۰/۴۵	۲/۳۹	۰/۴۵	۲/۲۵
شخصی	۰/۶۳	۲/۲۵	۰/۶۰	۲/۱۰	۰/۵۷	۱/۹۶

جدول ۸. تحلیل واریانس گرایش به برونگرایی با مشکلات رفتاری دختران

تفاوت ← مشکلات ↓	df	f	سطح معنادار (p)
والدینی	۲ و ۱۸۷۵	۱۶/۹۳	<۰/۰۰۱
تحصیلی	۲ و ۱۸۷۵	۲۲/۲۹	<۰/۰۰۱
همسالان	۲ و ۱۸۷۵	۴۴/۵	<۰/۰۰۱
اجتماعی	۲ و ۱۸۷۵	۲۰/۰۸	<۰/۰۰۱
شخصی	۲ و ۱۸۷۵	۴۶/۲۰	<۰/۰۰۱

بحث و نتیجه گیری

مشکلات دختران بیشتر در ارتباط با همسالان نشان نمایان می‌شود. البته اهمیت ارتباط با همسالان در دوره‌ی نوجوانی در مطالعه سبالد [۱] مورد تأکید قرار گرفته است. هر چند در پژوهش‌های آدامز و ماریسا [۲] آمده است که دوستی‌های دختران ظاهراً "صمیمی‌تر از دوستی‌های پسران می‌باشد، ولیکن یافته‌های ولیز، مک دیوید و پورنل

نتایج پژوهش حاکی از آن است که مشکلات با همسالان در ارتباط با سایر مشکلات رفتاری دختران فراوانی بیشتری دارد که به نظر می‌رسد مشکلات با همسالان ناشی از شرایط دوره‌ی نوجوانی باشد، زیرا ارتباط با همسالان در این دوره برای نوجوانان بسیار با اهمیت می‌باشد، و در نتیجه

در رابطه با مشکلات دختران و وضعیت تحصیلی آنها نتایج نشان داد که مشکلات والدینی، تحصیلی و اجتماعی در مقطع تحصیلی دیپلم و پیش دانشگاهی بیشتر از دیگر مقاطع تحصیلی است و مشکلات همسالان و شخصی بیشتر در مقطع تحصیلی راهنمایی مشاهده می شود. به نظر می رسد با ارتقاء سطح تحصیلات دختران رقابت در تحصیل بیشتر می شود و آگاهی به مسائل اجتماعی و میل به استقلال از والدین افزایش می یابد که نتیجه بصورت مشکلات تحصیلی، اجتماعی و والدینی جلوه گر می شود.

سن در افزایش و یا کاهش مشکلات با همسالان و مشکلات شخصی مشاهده نشد، در صورتی که رابطه معناداری میان افزایش سن دختران با مشکلات تحصیلی، اجتماعی و والدینی آنها مشاهده شد. این نتایج حاکی از آن است که در ابتدای سنین نوجوانی مشکلات دختران به مشکلات شخصی آنها و همچنین مشکلاتی در مواجهه با دیگر همسالان و در اواخر نوجوانی مشکلات آنها بیشتر به مسائل اجتماعی، تحصیلی و والدین مربوط می شود.

در رابطه با مشکلات دختران و وضعیت سنی آنها نتایج نشان داد که مشکلات والدینی، تحصیلی و اجتماعی در گروه سنی ۲۱-۱۸ و مشکلات همسالان در گروه سنی ۱۸-۱۴ مشاهده شد. (در ارتباط با مشکلات رفتاری دختران و تاثیر عامل سن در افزایش مشکلات تحصیلی اجتماعی و والدینی) می توان چنین نتیجه گرفت که با افزایش سن دختران تکالیف تحصیلی سخت تر می شود و در نتیجه مشکلات مربوط به آن بیشتر می گردد و همچنین میل به استقلال نسبت به والدین در آنها باعث تعارض مابین والدین و فرزندان می شوند. همچنین تمایل به ورود به اجتماع در نوجوانان نیز، مشکلات اجتماعی آنها را بیشتر می کند.

در رابطه با وضعیت تحصیلی پدر و مادر و مشکلات دختران نتایج نشان داد که مشکلات والدینی، تحصیلی، اجتماعی، و شخصی دختران، بیشتر در پدران و مادران با مقطع تحصیلی ابتدایی، و مشکلات با همسالان بیشتر در پدران و مادران با مقطع تحصیلی دبیرستان و لیسانس و بالاتر

نشان می دهد که وقتی فشار گروهی وجود ندارد، دختران بطور قابل توجهی بیشتر از پسران با معیارهای همسالان هم رنگی نشان نمی دهند. در پژوهش هلستلا و همکاران [۶] نشان داده شد که در ناسازگاری با گروه همسالان پسران بیشتر مشکلاتشان را به صورت برونی کردن نشان می دهند و دختران مشکلاتشان را به صورت علائمی بدنی نمایان می سازند. به عبارت دیگر دختران ناسازگاریشان را به صورت درونی کرده و به صورت دردهای جسمی نشان می دهند. البته نقش گروه همسال در بین فرهنگهای مختلف متفاوت است، بطوریکه در برخی جوامع غربی بر رشد فردی تأکید بیشتری می شود که در نتیجه وابستگی و کسب حمایت نوجوانان از همسالان کمتر است. بنابراین مشکلات با همسالان در جوامع مختلف بطور یکسان نمی باشد.

همچنین نتایج پژوهش نشان داد که مشکلات والدینی در مقایسه با سایر مشکلات رفتاری دختران در پایین ترین سطح قرار دارد، به عبارت دیگر بعد از مشکلات با همسالان، شخصی، تحصیلی، اجتماعی، مشکلات والدینی قرار دارد که به نظر می رسد علت اینکه مشکلات والدینی دختران در پایین ترین سطح می باشد، ناشی از وابستگی عاطفی و اقتصادی آنها به والدینشان و همچنین انتظارات جامعه از نقش دخترانه می باشد. به عبارت دیگر دختران در مقایسه با پسران از نظر عاطفی و اقتصادی وابستگی بیشتری به خانواده شان دارند که در نتیجه به علت این وابستگی ها کمتر با والدینشان ناسازگاری می کنند، و دیگر اینکه انتظارات جامعه از دختران این است که آنها ناسازگاری کمتری نسبت به والدین از خود نشان دهند. هر چند این نتیجه گیری با یافته های کاندول ولسر که تعارضات نوجوانان، با والدین با احتمال بیشتری حدود ۱۴ سالگی پدیدار می شود، مغایرت دارد، ولیکن با نتایج پژوهش سورشون که دختران نسبت به پسران برای والدینشان احترام قائل هستند، همخوانی دارد. این یافته نیز با نتایج یافته های برندنت مینی بر اینکه دختران نوجوان کمتر از پسران از والدین خود مستقل می شوند، هماهنگی دارد.

mental health for adolescents. WHO Regional office for Europe. Copenhagen, oct 2007.

۴- بیابانگر اسماعیل. روانشناسی نوجوانان. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی؛ ۱۳۸۰.

۵- سلیمی ح. بررسی حرمت خود در نوجوانان دارای مشکلات رفتاری. مجله روانشناختی. ۱۳۷۶؛ ۲: ۱۶۳-۱۴۵

6- Helstela, L, Sourander A. Self-reported Competence and emotional and behavioral Problems in finish adolescents. Nord J Psychiatry 2001; 55(5): 337-41

7- Liux sunz/Neiderhise rym, uchiyama M/ Okawa M/Rogan W) "Behavioral and emotional problem in Chinese adolescents. JAm. Academi child adolescents psychiatry(2001) Yul; 40.

۸- عابدینی، ی. رابطه موفقیت تحصیلی، راه‌های مقابله با تنیدگی و جایگاه اجتماعی- اقتصادی در نوجوانان دختر. مجله روانشناسی؛ ۱۳۸۳؛ ۱(۷): ۳۰-۱۷

۹- سیف، دیبا، بشاش، لعیا، لطیفیان، مرتضی. تأثیر ابعاد ادراک خود بر روابط اجتماعی با همسالان در نوجوانان مراکز آموزشی استعدادهای درخشان و مدارس عادی. مجله روانشناسی. ۱۳۸۳؛ ۸(۱): ۹۷-۸۶

۱۰- احمدی، علی‌اصغر (۱۳۷۴). نوجوان و جامعه. پیوند (نشریه انجمن اولیا و مربیان). ۱۳۷۴؛ ۱۸۷: ۳۹-۳۴

11- Byrne BA, Haddock C.K, Poston S.C. Mid American Heart institute. Parenting style and adolescent smoking. J Adolescent heath. 2002; 6: 418-425

۱۲- موسوی، ز. بررسی رابطه اختلالات رفتاری نوجوانان با نگرش آنها به خانواده در جنوب شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، دانشگاه تربیت معلم ۱۳۷۳.

مشاهده شد. این نتایج حاکی است که والدینی که از نظر تحصیلات در سطح پایین‌تری هستند، فرزندان خود دارای مشکلات بیشتری هستند. بنظر می‌رسد که افرادی که دارای تحصیلات پایین هستند نقش حمایتی مناسب جهت کمک به فرزندان خود جهت مواجهه با مشکلات ندارند.

نتایج به دست آمده درخصوص مشکلات دختران و ویژگی‌های شخصیتی آنان بیانگر آن است که به هر اندازه گرایش دختران به رفتارهای برونگرایی زیاد می‌شود مشکلات رفتاری آنها در تمامی سطوح (والدینی، تحصیلی، همسالان، اجتماعی و شخصی) نیز کمتر مشاهده می‌شود. به عبارت دیگر به هر اندازه از درونگرایی افراد کاسته و به برونگرایی آنها اضافه می‌شود، مشکلات رفتاری آنها نیز کمتر می‌شود. به نظر می‌رسد افراد برونگرا راحت‌تر با مشکلات کنار می‌آیند.

در خاتمه با توجه به نتایج حاصل از پژوهش پیشنهاد تدوین راهبردهایی در قالب برنامه‌های آموزشی مبتنی بر مشکلات و ویژگی‌های روانشناختی دختران به منظور آمادگی در مقابله با شرایط دوره‌ی نوجوانی ارائه می‌گردد.

منابع

1- Holling H, Erhartm, Ravenss, Schlak R. Behavioral Problems in Children and Adolescence. J Psychol Gesundheitschutz. 2007 May- Jun; So (S- 6) 784-93.

2- Frank J. Elgar, Christine Arlett, Renee Groves. Stress, coping, and behavioural problems among rural and urban adolescents. Journal of Adolescence, oct 2003; 26(5): 574-585.

3- Libua Negru. Action needed on improvinge